Taal actief (derde versie)

Beschrijvingsgegevens en toelichting bij het compacten

SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling

slo

Taal actief (derde versie)

Beschrijvingsgegevens en toelichting bij het compacten

November 2009

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Beschrijvingsgegevens

Taal actief (derde versie)

Uitgever
Malmberg BV BAO, Uitgeverij
Postbus 233
5201 AE 's Hertogenbosch
Telefoon: 073 6288722
Fax: 073 6288777
E-mail: voorlichting.bao@malmberg.nl
Website: www.malmberg.nl/bao/; www.taalactief.nl/

Jaar van uitgave
2002

Algemeen
De *taalmethode Taal actief* is bestemd voor groep 4 tot en met 8 van de basisschool en is opgebouwd uit drie deelleergangen: spelling; taal voor de taalvaardigheden: luisteren/spreken/gesprek, stellen, taalbeschouwing en informatiemiddelen gebruiken. Voor leerlingen (meertalig en taalzwak) die uitvallen op woordenschat heeft *Taal actief* een aparte leerlijn 'Woordenschat' ontwikkeld.
Het werken met ankers is in *Taal actief* een belangrijk uitgangspunt. Met behulp van de ankers verkennen leerlingen nieuwe problemen vanuit een herkenbare context. Dit gebeurt aan de hand van een verhaal waar elk thema mee begint, het zogenaamde ankerverhaal. Per leerjaar is de methode opgebouwd uit tien thema's van elk drie weken.

Samenstelling
Taal actief bestaat uit een basisprogramma en een uitbreidingsprogramma. Het materiaal voor het basisprogramma van *Taal actief* bestaat voor de twee leerlijnen Taal en Spelling uit de volgende componenten. Voor *Taalactief taal* is er per leerjaar (groep 4-8) een handleiding, twee leerlingenboeken en een kopieermap.
Taalactief spelling is per leerjaar (groep 4-8) samengesteld uit een handleiding, een werkboek, kopieermap spelling, bakkaarten of het computerprogramma spelling.
Het materiaal dat additioneel (als uitbreiding op basismaterialen) is te gebruiken bestaat voor taal uit: een werkboek taal, antwoordenboek en internetopdrachten. Voor spelling zijn dit bakkaarten of het computerprogramma spelling en een antwoordenboek.
De leerlijn 'Woordenschat' wordt aangemerkt als uitbreidingmogelijkheid op het basisprogramma en bestaat per leerjaar (groep 4-8) uit een handleiding, een woordklapper, werkboek en/of het computerprogramma woordenschat.

Inhoud
In *Taal actief Taal* komen de volgende taalaspecten aan de orde; luisteren/spreken/gesprek, stellen, taalbeschouwing en informatiemiddelen (woordenboeken en andere informatiemiddelen). Deze taalaspecten zijn per jaargroep in tien thema's uitgewerkt.

Deze tien hoofdthema's zijn:

- ruimte;
- tijd;
- natuur/techniek;
- communicatie;
- samenleven;
- kunst/cultuur;
- gezondheid;
- milieu/omgeving;
- redzaamheid;
- verkeer/transport.

Het hoofdthema is voor alle leerjaren gelijk; de uitwerking verschilt per groep. *Taalactief Taal* kent een vaste structuur vanuit 37 weken: een instapweek aan het begin van het jaar, tien thema's van drie weken, na twee thema's een parkeerweek en een afsluitweek aan het eind. Ook *Taalactief Spelling* kent een vaste structuur van 37 weken. Per leerjaar zijn er vijf blokken. Elk blok bestaat uit twee thema's van drie weken plus een parkeerweek. Een blok duurt dus zeven weken. De opbouw van een lesweek is steeds hetzelfde: op dag 1, 3 en 5 vijfentwintig minuten taal en op dag 2 en 4 vijftig minuten. Per week zijn er drie spellingslessen van vijfentwintig minuten op dag 1, 3 en 5. In de algemene handleiding van *Taal actief Taal* wordt een overzicht gegeven van de doelen die per leerlijn binnen het thema aan de orde komen. Op lesniveau staan doelstellingen per les geformuleerd. Dit geldt ook voor de verrijkings- en remediëringslessen van taal.

Omgaan met verschillen

Taal actief geeft per lesseneenheid (in *Taal actief* 'lesmenu' genoemd) een overzicht van de doelen die de methode nastreeft. Per thema wordt over de verschillende leerlijnen op een rij gezet en per les aangegeven om welke leerdoelen het gaat. In dit overzicht wordt ook duidelijk waar deze doelen worden behandeld (basisstof, toets, remediëring of verrijkingsstof). De methode biedt in het taalboek extra differentiatielessen onderverdeeld in remediëringslessen (R lessen) en de verrijkingslessen (V lessen). Beide lessoorten zijn op een vaste plek in het 'taalboek extra' te vinden.

De leerlingen die met de verrijkingsles aan de slag gaan krijgen eerst een korte introductie, hierna gaan ze zelfstandig aan het werk. Voorbeelden van een verrijkingsles zijn in groep 7 een les waar de leerlingen een recensie over een zelfgekozen onderwerp schrijven of het bedenken van een interview met een zelfgekozen of zelfverzonnen muzikant. In groep 8 is er een verrijkingsles waar leerlingen een verhaal uit het taalboek moeten herschrijven of een les met als doel het schrijven van een recensie van minstens 20 regels over een boek, een stripboek of een tijdschrift.

Verder biedt de methode naast het basisprogramma nog de mogelijkheid om de lessen uit te breiden met toepassingslessen die kinderen ieder op eigen niveau kunnen maken. Deze staan in het 'werkboek taal' of op het internet. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld het schrijven van een folder over een stiltedorp of een opdracht om een handleiding voor een oven te schrijven.

Spelling

In *Taal actief Taal* komt binnen *Spelling* de spelling van de onveranderlijke woorden en de werkwoordspelling aan bod. De onveranderlijke woorden worden behandeld in alle vijf leerjaren en de werkwoorden vanaf groep 7. Er is verdeling bij de onveranderlijke woorden in 61 spellingcategorieën en bij de werkwoorden in tien spellingcategorieën.

Om tot een correcte schrijfwijze van een woord te komen, moet een leerling een bepaalde werkwijze volgen. In *Taal actief* komen de volgende werkwijzen (spellingsstrategieën) voor: elementaire spellinghandeling, klankclusterstrategie, woordbeeldstrategie, regelstrategie,

analogiestrategie en hulpstrategie. De onveranderlijke woorden zijn in de methode onderverdeeld in didactische spellingcategorieën: aan elke spellingcategorie wordt een spellingstrategie gekoppeld of de spellingstrategieën worden gebruikt als indelingscriteria voor de categorieën. In het leerlingenmateriaal wordt tevens aandacht besteed aan de spellingcategorieën. En wordt leerlingen duidelijk waarom woorden tot een bepaalde spellingcategorie gerekend worden, door het aangeven of behandelen van de moeilijkheid.
Voor spelling zijn verschillende toetsmomenten per jaar: aan het begin van elk schooljaar worden een instapdictee, op dag 5 van elk thema een signaaldictee, op dag 8 een controledictee afgenomen. Ook wordt vijf keer per jaar een parkeerdictee afgenomen na een blok van twee thema's. Aan het eind van het jaar is er nog een algemeen controledictee. De dictees bestaan uit een woorden- en zinnendictee en zijn in de handleiding opgenomen.
Voor de leerkrachten is er in de kopieermap een registratieblad met normering in de vorm van een groepsoverzicht om in te vullen. Vanuit deze normering volgt de score goed, voldoende of onvoldoende. Onder aan het registratieblad is af te lezen welke aanvullende oefeningen gemaakt kunnen worden naar aanleiding van de toetsresultaten.
Voor de leerlingen zitten in de kopieermap individuele overzichten om de beheersing van de woorden aan te geven. Het is ook mogelijk om leerlingen dictees met de computer te laten maken. Na het controledictee worden de leerlingen op basis van de resultaten ingedeeld in twee groepen: goede en zwakke spellers. De goede spellers oefenen extra met de bakkaarten voor goede spellers of maken de differentiatielessen in het taalboek extra. De zwakke spellers oefenen met de bakkaarten voor zwakke spellers of met het computerprogramma.

Meer info
Leermiddelenplein
Analyse SLO
Methodesite
Recensie COS januari 2004

Toelichting bij het compacten

Algemeen

- Het ankerverhaal wordt altijd meegelezen. Dit verhaal leidt het thema in, maakt de woordenschat actief rond dit thema en biedt aanknopingspunten tot opdrachten waarin samenwerkend leren en interactief taalonderwijs centraal staan.
- Leerlingen die werken met het Routeboekje kunnen hierin zien of opdrachten door hen wel of niet moeten worden gedaan. Het kan voorkomen dat de leerling wel de klassikale instructie moet volgen, maar de bijbehorende opdracht(en) van die les niet hoeft te maken. In dat geval staat er in het Routeboekje bij de opdracht: 'Doen?': nee. Daarachter staat wél een smiley geplaatst en in de kolom 'Toelichting' de tekst: 'Wel instructie meedoen met de klas'.
- Gesloten opdrachten zijn veelal geschrapt. De open opdrachten bieden meer uitdaging en zijn betekenisvoller.
- Er is expliciet rekening gehouden met de leerlijnen spreken/luisteren (veel praktische oefeningen) en formele taalbeschouwing (als een begrip voor het eerst aan bod komt, doet de begaafde leerling mee).
- Opdrachten gericht op generalisatie en transfer zijn zinvol. Het is belangrijk dat er gewerkt wordt aan metacognitieve vaardigheden bij hoogbegaafde leerlingen. In de methode *TaalActief* groep 4 is hieraan nog weinig aandacht besteed; dat wordt meer in latere jaren.

Toetsing

Alle toetsen, controletaken, worden aan het einde van een eenheid gezamenlijk met de groep gemaakt. Uitslagen van de toetsen vormen geen uitgangspunt voor komende lessen.

Remediëring en verrijking

Remediërende opdrachten (R) worden standaard niet door de begaafde leerlingen gemaakt, de verrijkingsopdrachten (V) slechts indien ze voldoen aan de criteria.

Spelling

De begaafde leerlingen beginnen het onderdeel Spelling met de toetsen uit de methode (controledictee). Onderdelen die ze niet beheersen, worden gedaan. Er is geen verrijking mogelijk, een leerling beheerst het of niet.

SLO is het nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. Al meer dan 30 jaar geven wij inhoud aan leren en innovatie in de driehoek beleid, wetenschap en onderwijspraktijk. De kern van onze expertise betreft het ontwikkelen van doelen en inhouden van leren, voor vele niveaus, van landelijk beleid tot het klaslokaal.

We doen dat in interactie met vele uiteenlopende partners uit kringen van beleid, schoolbesturen en -leiders, leraren, onderzoekers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties (ouders, bedrijfsleven, e.d.).

Zo zijn wij in staat leerplankaders te ontwerpen, die van voorbeelden te voorzien en te beproeven in de schoolpraktijk. Met onze producten en adviezen ondersteunen we zowel beleidsmakers als scholen en leraren bij het maken van inhoudelijke leerplankeuzes en het uitwerken daarvan in aansprekend en succesvol onderwijs.

SLO

Piet Heinstraat 12
7511 JE Enschede

Postbus 2041
7500 CA Enschede

T 053 484 08 40
F 053 430 76 92
E info@slo.nl

www.slo.nl

slo